

รายงานการประชุมคณะกรรมการวิชาการ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๙
วันอังคารที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๙ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๒.๐๐ น.
ณ ห้องประชุมไชยวงศ์ ชูชาติ ส.ป.ก. ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ
และผ่านการประชุมทางวิดีโอ ด้วยระบบคลาวด์กลางภาครัฐ GDCC Space Plus

คณะกรรมการผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายสุพัฒน์ มุลพฤษ	ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง	กรรมการ
๒. นางสาวลักษณา มั่นเศรษฐวิทย์	ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	กรรมการ
๓. นายชำนาญ บุญประเสริฐ	ผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน	กรรมการ
๔. นางสาวภยุตา ไตรสิทธิ์	นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๕. นางสาวจรรยา สุวัฒนพิเศษ	แทนผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่	กรรมการ
๖. นางสาววิภาวี วงศ์วรรณไพศาล	ผู้อำนวยการกลุ่มนิติกรรมและสัญญา	กรรมการ
๗. นางสาวดวงพร อุปรโมยมาศ	แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย	กรรมการ
๘. นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธุ์	ผู้อำนวยการกลุ่มตรวจสอบสิทธิ	กรรมการ
๙. นางอาทิตย์ยา พองพรหม	และการทำประโยชน์ แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ
๑๐. นายนักปราชญ์ จีระโทก	ผู้อำนวยการกลุ่มวิชาการมาตรฐานแผนที่	กรรมการ
๑๑. นางสาวสุนิลา รุ่งสุกิจกุล	แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการแผนที่และสารบบที่ดิน	กรรมการ
๑๒. นางสาวฐิตียา พาณิชนเวชสันติ	ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ
๑๓. นางสาวเกตุร เม้าทอง	ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ
	ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ
	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
	ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการผู้เข้าร่วมประชุมผ่านระบบคลาวด์กลางภาครัฐ GDCC Space Plus

๑. นายสมศักดิ์ การเจริญกุลวงศ์	หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรม แพนรองเลขาธิการ ส.ป.ก. นายกฤษฎะ ตีปาละ	กรรมการ ประธานการประชุม
๒. นายธเนตร พารา	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอด เทคโนโลยี	กรรมการ
๓. นายวิสุทธิ เลิศไกร	ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและพัฒนา ระบบการเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ
๔. นายนิคม บุญธรรม	วิศวกรโยธาชำนาญการพิเศษ	กรรมการ

คณะกรรมการผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

๑. นายเกียรติยศ ทรงสง่า	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน	กรรมการและเลขานุการ (ติดอบรม นบส.)
๒. นายสรรเพชร พูลศิริ	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ (ติดราชการ)
๓. นายกมล เรืองเดช	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ	กรรมการ (ลาป่วย)
๔. นางเพ็ญพักตร์ บัวโรย	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ	กรรมการ (ติดราชการ)

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นางสาวรุจี รอดชะ	ผู้อำนวยการกลุ่มสารสนเทศภูมิศาสตร์
๒. นางสาวกุลธิดา อินทรนุช	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๓. นางสาวกานต์ นาควิบูลย์วงศ์	นักวิชาการแผนที่ภาพถ่ายชำนาญการ
๔. นางสาวไอศวรรย์ อารยะทวีกุล	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๕. นางสาววรรณพิมล อีสสระ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๖. นายน้าชัย ญนุช	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๗. นางสาวกนกทิพ วิสุทธิอุทัยกุล	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๘. นางสาวมัลลิกา บัวสาย	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๙. นางสาววิจิรา พันธุ์ไทยแท้	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
๑๐. นายอลงกรณ์ ซอนจำปา	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
๑๑. นางสาวจิรัชยา สีนวล	จ้างเหมาบริการบุคคลธรรมดา กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน

เริ่มประชุมเวลา ๐๙.๐๐ น.

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งที่ประชุมทราบ

นายสมศักดิ์ การเจริญกุลวงศ์ หัวหน้าผู้ตรวจราชการ (ประธานฯ) แจ้งในที่ประชุมว่า
เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมติดราชการ จึงมอบหมายให้รองเลขาธิการ ส.ป.ก.
(นายกฤษฎะ ตีปาละ) เป็นประธานการประชุมฯ และเนื่องด้วยรองเลขาธิการติดราชการ ไม่สามารถเข้าร่วม
ประชุมได้ จึงมอบหมายให้หัวหน้าผู้ตรวจราชการเป็นประธานในการประชุมครั้งนี้

ที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการวิชาการ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๘

นางสาวฐิติยา พาณิชยเวชสันติ ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน (กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ) นำเสนอรายงานการประชุมคณะกรรมการวิชาการ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๘ เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๘ เพื่อให้ที่ประชุมรับทราบและขอมติรับรองรายงานการประชุม ดังนี้

ฝ่ายเลขานุการฯ ได้แจ้งเวียนรายงานการประชุมคณะกรรมการวิชาการครั้งที่ ๒/๒๕๖๘ ให้คณะกรรมการวิชาการพิจารณา ตามหนังสือ ที่ กษ ๑๒๑๐/ว๒๐๓๑ ลงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๘ ทั้งนี้ มีคณะกรรมการผู้เข้าร่วมประชุมแจ้งข้อแก้ไขในส่วนของการสะกดคำถูกผิด และฝ่ายเลขานุการฯ ได้ปรับแก้ไข รายงานการประชุมดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว และเสนอเลขานุการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อทราบ ตามหนังสือ ที่ กษ ๑๒๑๐/๒๐๙๑ ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๘

มติที่ประชุม ทราบและรับรองรายงานการประชุม ทั้งนี้ หากมีข้อแก้ไขสามารถแจ้ง ฝ่ายเลขานุการฯ ได้ในภายหลัง

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเพื่อทราบ

โครงการวิจัยของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ที่ผ่านการพิจารณาให้ได้รับทุนวิจัยจาก สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) (สวก.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๙

นางสาวฐิติยา พาณิชยเวชสันติ ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน (กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ) เสนอต่อที่ประชุมว่า โครงการวิจัยของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ที่ผ่านการพิจารณาให้ได้รับทุนวิจัยจาก สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) (สวก.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๙ ประกอบด้วย ๓ โครงการ ได้แก่

๑. โครงการวิจัย “ศึกษาแปลงเกษตรกรรมที่ถูกทิ้งร้างและแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (นราธิวาส ยะลา และปัตตานี)” เป็นความร่วมมือระหว่าง สำนักวิชาการและแผนงาน (สวผ.) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดนราธิวาส สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดยะลา สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดปัตตานี และ สำนักจัดการแผนที่และสารบบที่ดิน (สผส.)

๒. โครงการวิจัย “การพัฒนา API แผนที่รายแปลงดิจิทัลเพื่อรองรับการตรวจสอบจาก Geolocation แพลตฟอร์มดิจิทัลของภาคเกษตรไทยเพื่อการรับมือกฎระเบียบ ที่ประกาศจากการตัดไม้ทำลายป่าของสหภาพยุโรป (EUDR) อย่างยั่งยืน” เป็นความร่วมมือระหว่าง สวผ. และ สผส.

๓. โครงการวิจัย “การขยายผลเทคโนโลยีระบบควบคุมการให้น้ำอัจฉริยะ (Smart Farm IoT) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชผักในเขตปฏิรูปที่ดิน” เป็นความร่วมมือระหว่าง สวผ. สำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน (สพป.) และ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด ๑๑ จังหวัดที่เป็นพื้นที่เป้าหมายของโครงการ

ปัจจุบันโครงการวิจัยฯ อยู่ระหว่างการดำเนินการงานตามแผนงานโครงการ ทั้งนี้ กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน สำนักวิชาการและแผนงาน ในฐานะผู้ประสานงาน จะติดตามผลการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อรายงานคณะกรรมการวิชาการ และดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวิชาการ

นางสาวลักษณา มั่นเศรษฐวิทย์ ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (กรรมการ) สอบถามข้อมูลในส่วนของโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนา API แผนที่รายแปลงดิจิทัลเพื่อรองรับการตรวจสอบจาก Geolocation แพลตฟอร์มดิจิทัลของภาคเกษตรไทยเพื่อการรับมือกฎระเบียบ ที่ประกาศ

การตัดไม้ทำลายป่าของสหภาพยุโรป (EUDR) อย่างยั่งยืน” เกี่ยวกับชุดข้อมูลที่นำมาเชื่อมโยงในโครงการนี้ ใช้ข้อมูลชุดใด และได้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและมาตรฐานของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.) ในเรื่องการเชื่อมโยงข้อมูลภูมิสารสนเทศหรือไม่ เนื่องจากโครงการดังกล่าว เป็นโครงการระยะที่ ๒ ที่ต่อยอดมาจากระยะแรก ซึ่งได้ดำเนินการแล้ว ในส่วนของข้อมูลแผนที่รายแปลงดิจิทัล สำหรับโครงการระยะแรก ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ให้ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ศทส.) จัดทำนั้น ทาง ศทส. ดำเนินการเรียบร้อยแล้ว หากแต่ยังไม่มีผลการแจ้งรายชื่อคณะผู้วิจัยในโครงการ เพื่อเข้าถึงข้อมูล ทั้งนี้ ในโครงการระยะที่ ๒ มีการพัฒนา API (Application Programming Interface) เชื่อมโยงข้อมูล เพื่อใช้ตรวจสอบพื้นที่ที่ปลูกพืชตามที่ EUDR กำหนด ซึ่งแม้จะดำเนินการภายใต้โครงการวิจัย แต่การเชื่อมโยงดังกล่าวหลังสิ้นสุดโครงการวิจัยจะเป็นการใช้ข้อมูลในระยะยาว ซึ่งถือว่าเป็นการเผยแพร่ข้อมูล ภาครัฐ โดยเกษตรกรและผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงควรดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและมาตรฐานของ สพร.

นางสาวดวงพร อุปรโมยมาศ ผู้อำนวยการกลุ่มวิชาการมาตรฐานแผนที่ (ผู้ร่วมวิจัย) แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการแผนที่และสารบบที่ดิน (กรมการ) แจ้งต่อคณะกรรมการว่า โครงการวิจัย ในระยะแรกทางคณะผู้วิจัยได้รับการประสานจากทาง สวก. ว่าได้ประสานขอความอนุเคราะห์ข้อมูลโดยตรง จาก ศทส. และนำไปใช้ในระบบ Geolocation ซึ่งเป็นการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล ชุดข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูล เลขแปลงที่ดินและเนื้อที่ โดยไม่มีข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งข้อมูลชุดนี้จะไม่มีการอัปเดตข้อมูลแปลงที่ดิน ทั้งนี้ โครงการระยะที่ ๒ เป็นการเชื่อม API แผนที่รายแปลงดิจิทัลเพื่อรองรับการตรวจสอบจากระบบ Geolocation เมื่อระบบ Geolocation ต้องการตรวจสอบแปลงที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน จะทำการส่งคำขอตรวจสอบ ในฐานข้อมูลดังกล่าว ซึ่งคณะผู้วิจัยอยู่ระหว่างหารือเรื่องฐานข้อมูล และขอปรึกษาทาง ศทส. ว่ามีแนวทาง ปฏิบัติอย่างไรที่จะทำให้ชุดข้อมูลดังกล่าวเป็นไปตามกฎหมายและมาตรฐานของ สพร.

นางสาวลักษณา มั่นเศรษฐวิทย์ ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (กรมการ) ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ข้อมูลดังกล่าวควรมีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการ ภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล ต้องจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ ข้อมูลแปลงที่ดินดิจิทัลถือเป็นข้อมูลภาครัฐ และเป็นทรัพย์สินด้านสารสนเทศของ ส.ป.ก. ดังนั้น ต้องมีการตรวจสอบและคัดกรองข้อมูลให้ถูกต้องก่อนนำ ข้อมูลเผยแพร่สู่ภายนอก จึงอยากให้คณะผู้วิจัยดำเนินการในขั้นตอนเรื่องภูมิสารสนเทศให้เป็นไปตามกฎหมาย และมาตรฐานของ สพร. และอีกประเด็นเกี่ยวกับเรื่องของเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย (GIS Server) ที่จะจัดซื้อ ภายใต้โครงการพัฒนา API ซึ่งทาง สวผ. เคยแจ้งขอให้ ศทส. พิจารณาเตรียมพื้นที่ในการจัดเก็บนั้น ทาง ศทส. ได้เตรียมจัดหาพื้นที่จัดเก็บเครื่อง GIS Server ในห้อง Data Center ตามหนังสือที่แจ้งมาแล้ว แต่ในหนังสือ ฉบับดังกล่าวยังไม่มีรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับเครื่อง GIS Server และมีข้อกังวลว่า หากพื้นที่ระยะประกัน จากบริษัทที่จัดซื้อแล้ว เครื่อง GIS Server จะเป็นครุภัณฑ์ของ ส.ป.ก. ซึ่งทางคณะผู้วิจัยต้องมีแผนรองรับ ในการจัดตั้งงบประมาณ กำหนดผู้ดูแล และการบำรุงรักษาระบบดังกล่าว

นายชำนาญ บุญประเสริฐ ผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน (กรมการ) ให้ความเห็นว่า ภายหลังการดำเนินโครงการวิจัยเสร็จสิ้น อยากให้คณะผู้วิจัยรายงานผลที่ได้จากการวิจัย และบุคลากร หรือสำนัก กอง ศูนย์ ของ ส.ป.ก. ที่เกี่ยวข้อง ที่สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่างานวิจัย ที่ศึกษาจะถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นางอาทิตยา พงพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน (กรรมกร) สอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลการศึกษาวิจัยของโครงการวิจัย EUDR ในระยะแรกที่ได้ดำเนินการแล้วนั้น เนื่องจาก ส.ป.ก. ใช้ข้อมูลการใช้ประโยชน์ในที่ดินของกรมพัฒนาที่ดินในภาพรวมทั้งประเทศ เป็นฐานในการจัดทำข้อมูลการใช้ประโยชน์รายแปลงในเขตปฏิรูปที่ดิน ซึ่งทาง ศทส. เป็นผู้ดูแลข้อมูลในปัจจุบัน จึงอยากทราบว่าข้อมูล ๒ ชุดนี้ มีความแตกต่างกันหรือไม่ และหากสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี (สพท.) ต้องการนำข้อมูลผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ สามารถติดต่อประสานข้อมูลได้จากผู้วิจัย หรือจาก สวก. ซึ่งเป็นผู้ให้ทุน

นางสาวดวงพร อุปรโมยมาศ ผู้อำนวยการกลุ่มวิชาการมาตรฐานแผนที่ (ผู้ร่วมวิจัย) แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการแผนที่และสารบบที่ดิน (กรรมกร) แจ้งต่อคณะกรรมการว่า โครงการวิจัย EUDR ในระยะแรก ดำเนินการเกี่ยวข้องกับพื้นที่ปลูกพืช ๕ ชนิด ตามที่ EUDR กำหนด คือ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน กาแฟ ถั่วเหลือง และโกโก้ ทางผู้วิจัยได้จัดทำข้อมูลพื้นที่ปลูกพืช ๕ ชนิดดังกล่าว ในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยใช้เครื่องมือทางภูมิสารสนเทศ ส่วนใหญ่ใช้ข้อมูลการใช้ประโยชน์ในที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน ประกอบกับข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศก่อนปี พ.ศ. ๒๕๖๓ และตรวจสอบจากภาพถ่ายดาวเทียมและการลงสำรวจพื้นที่จริงว่าปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ในพื้นที่หรือไม่ และผลการวิจัยแสดงในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล (Shapefile) เป็นข้อมูลพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินที่ปลูกพืช ๕ ชนิด สำหรับข้อมูลที่ สวก. ได้จาก ศทส. นั้น จะเป็นข้อมูลนำไปใช้กับการพัฒนาระบบ Geolocation เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลภาคเกษตรเพื่อรองรับการตรวจสอบตามกฎหมายระเบียบของ EUDR สำหรับอีกโครงการหนึ่ง เพื่อตรวจสอบว่าแปลงที่ดินนั้นมีสภาพพื้นที่เป็นป่าเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๓ หรือไม่

นางสาวฐิติยา พาณิขยเวชสันติ ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน (กรรมกรและผู้ช่วยเลขานุการฯ) ชี้แจงเพิ่มเติมว่า โครงการวิจัย EUDR ในระยะแรกนั้น นอกจากการจัดทำข้อมูลแผนที่แล้ว นักวิจัยได้สุ่มพื้นที่เป้าหมายลงสำรวจข้อมูลในพื้นที่จริง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของค่าพิกัดแปลงที่ดินด้วยเครื่องมือรังวัดด้วยดาวเทียมระบบ RTK GNSS Network และตรวจสอบการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ รวมทั้งสัมภาษณ์เกษตรกร ทั้งนี้ จากการลงพื้นที่ พบว่าข้อมูลแผนที่มีความถูกต้องแม่นยำ โดยมีความคลาดเคลื่อนไม่เกินเกณฑ์ที่กำหนดมาตรฐานด้านแผนที่ อย่างไรก็ตาม พบว่าพื้นที่เป้าหมายบางส่วนมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ในที่ดิน เนื่องจากการใช้ประโยชน์ที่ดินถือเป็นข้อมูลที่มีความพลวัต ดังนั้น เพื่อความถูกต้องของข้อมูล ควรมีการตรวจสอบการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นระยะร่วมกับการเชื่อมโยงข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร ส่วนประเด็นเรื่องการนำข้อมูลงานวิจัยที่ได้รับทุนวิจัยจาก สวก. ไปใช้ประโยชน์นั้น อยู่ภายใต้ TRIUP Act หรือพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่ง กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน (กวด.) ในฐานะผู้แทนของหน่วยงานได้ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างนักวิจัยเพื่อจัดทำแผนการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยและนวัตกรรม และทำหนังสือไปยังสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ในนาม ส.ป.ก. ซึ่งเป็นผู้รับทุนเพื่อขอเป็นเจ้าของผลงานหรือข้อมูลที่ได้จากโครงการวิจัยเรียบร้อยแล้ว

นายสุพัฒน์ มุลพฤกษ์ ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง (กรรมกร) สอบถามข้อมูลโครงการวิจัย เรื่อง แปลงเกษตรกรรมที่ถูกทิ้งร้างและแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลที่ได้จากการศึกษา นำไปใช้เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือนำไปใช้ในภาพรวมทั้งประเทศ เนื่องจากแปลงเกษตรกรรมที่ถูกทิ้งร้างในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ส่วนใหญ่อาจจะมาจากปัจจัยความไม่สงบในพื้นที่

นางสาวกานต์ นาควิบูลย์วงศ์ นักวิชาการแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ (ผู้ร่วมวิจัย) แจ้งต่อคณะกรรมการว่า โครงการดังกล่าว มีเป้าหมายศึกษาแปลงเกษตรกรรมที่ถูกทิ้งร้างและแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ ร่วมกับการสอบถามจากผู้นำชุมชนในพื้นที่ ดังนั้น ผลการศึกษาของโครงการจึงนำไปใช้กับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และหากเห็นว่าผลการศึกษาดังกล่าวเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้กับจังหวัดอื่นได้ คณะผู้วิจัยจะใช้เป็นแนวทางเพื่อขยายผลไปสู่จังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

มติที่ประชุม ที่ประชุมรับทราบ และให้คณะผู้วิจัยนำความเห็นและข้อสังเกตของคณะกรรมการวิชาการไปพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเพื่อพิจารณา

เรื่องที่ ๔.๑ ข้อเสนอโครงการวิจัย เรื่อง “การนำนโยบายจัดที่ดินให้เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินไปปฏิบัติ: กรณีศึกษามาตรการข้อ ๖๒ แห่งระเบียบ คปก. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร ฯ พ.ศ. ๒๕๖๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม”

นางสาวอาภาพรณ พัฒนพันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน (หัวหน้าโครงการวิจัย) นำเสนอรายละเอียดของโครงการวิจัยต่อที่ประชุม ดังนี้

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ดำเนินการจัดที่ดินให้เกษตรกรโดยสิทธิในที่ดินที่เกษตรกรได้รับแบ่งเป็น ๓ รูปแบบ ประกอบด้วย การอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน การเช่า และการเช่าซื้อ โดยสิทธิที่เกษตรกรได้รับขึ้นอยู่กับประเภทของที่ดินที่ ส.ป.ก. นำมาจัดให้แก่เกษตรกร

ในช่วงที่ผ่านมา ส.ป.ก. ดำเนินการจัดที่ดินเกษตรกรให้แก่เกษตรกรอยู่ภายใต้ระเบียบหลายฉบับ โดยดำเนินการจัดที่ดินและมีการประกาศใช้ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดที่ดินให้สอดคล้องกับบริบทของผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินและการได้รับสิทธิตามรูปแบบการจัดที่ดิน การจัดที่ดินบางรูปแบบไม่มีแนวทางเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดินและน้ำของเกษตรกรผู้ได้รับการจัดที่ดินเพื่อรองรับการจัดที่ดินรอบสองกรณีเกษตรกรรายเดิมไม่ประสงค์ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นต่อไปและจะขอคืนสิทธิให้แก่ ส.ป.ก. หรือถึงแก่ความตาย แต่เกษตรกรรายนั้นไม่มีทายาทหรือมีทายาทแต่ไม่ประสงค์จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (คปก.) มีมติอนุมัติหลักการให้ ส.ป.ก. จัดทำร่างระเบียบเกี่ยวกับการจัดที่ดินรองรับกรณีดังกล่าว โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ส.ป.ก. ประกาศใช้ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือเช่าซื้อ และการจัดการทรัพยากรดินและน้ำของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. ๒๕๖๔ ซึ่งมีประเด็นหลักคือ ผู้มีสิทธิได้รับจัดที่ดิน รูปแบบการจัดที่ดิน การโอนสิทธิและตกทอดทางมรดก การจัดการทรัพยากรดินและน้ำ รวมทั้งเงื่อนไขและข้อห้ามสำคัญ และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ ส.ป.ก. ได้ประกาศระเบียบดังกล่าว (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๖ โดยมีสาระสำคัญ เช่น การเพิ่มบทนิยามและบทบัญญัติของโฉนดเพื่อการเกษตร การกำหนดลำดับผู้มีสิทธิรับมรดกสิทธิ การยกเลิกกำหนดระยะเวลาที่ทายาทต้องมายื่นคำขอรับมรดกสิทธิภายในเวลาที่กำหนดเดิม และการจัดการสำหรับผู้ครอบครองที่ดินโดยไม่ได้รับอนุญาต

โดยในข้อ ๖๒ ตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร ฯ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๖ กำหนดให้ผู้ที่เข้าทำประโยชน์ในที่ดินที่ ส.ป.ก. จัดให้แก่เกษตรกรแล้ว โดยไม่ได้รับอนุญาตและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมก่อนวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๖ สามารถแจ้งการครอบครองได้ที่ ส.ป.ก. จังหวัด ภายในวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๘ เพื่อขอรับสิทธิโดยการเช่าที่ดิน และเมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๘ ส.ป.ก. ได้ประกาศระเบียบดังกล่าว (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๘ เพื่อแก้ไขข้อความในข้อ ๖๒ โดยขยายเวลาการแจ้งครอบครองที่ดินเป็น “ภายในวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๗๐” เพื่อขอรับสิทธิโดยการเช่าที่ดิน

และแม้ว่ากฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กำหนดให้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินสามารถจัดสรรให้เกษตรกรใช้ประโยชน์ภายใต้เงื่อนไขเฉพาะ อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลการตรวจสอบการถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินในช่วง พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๖๖ พบว่ามีการกระทำผิดระเบียบเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยปัญหาหลักคือ การเปลี่ยนมือในการครอบครองที่ดินโดยไม่ได้รับอนุญาต นอกจากนี้การติดตามการใช้ประโยชน์ที่ดินใน ๗๒ จังหวัด พบว่า เกษตรกรบางส่วนไม่ได้ทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเอง แต่ให้บุคคลอื่นเข้าทำประโยชน์แทนทั้งการเช่าทำฟรี การให้เช่า และการขาย ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง คือ ปัญหาสังคมผู้สูงอายุ และการขาดทายาทรับช่วงทำการเกษตรต่อ (สำนักวิชาการและแผนงาน, ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗)

สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างเจตนารมณ์ของกฎหมายปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมกับสภาพการถือครองในความเป็นจริงและนำไปสู่การกำหนดมาตรการของภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาการครอบครองที่ดินโดยไม่ได้รับอนุญาต ดังนั้น คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจึงได้กำหนดมาตรการตามข้อ ๖๒ ของระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร ฯ พ.ศ. ๒๕๖๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ครอบครองที่ดินโดยไม่ได้รับอนุญาตสามารถเข้าสู่ระบบการจัดที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย ผ่านการยื่นคำขอรับการจัดที่ดินและได้รับสิทธิการเช่า ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าวถือเป็นกลไกสำคัญในการปรับเปลี่ยนสถานะการถือครองที่ดินสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และจัดการภาระหนี้สินของเกษตรกรรายเดิมอย่างเป็นระบบ

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงาน พบว่า แม้จะมีผู้ยื่นคำขอจำนวนมากถึง ๑๓๙,๗๕๓ เรื่อง ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ แต่การจัดทำสัญญาเช่าตามแผนการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ส.ป.ก. สามารถจัดทำสัญญาเช่าได้เพียง ๑๑๗ ราย จากเป้าหมาย ๗,๒๐๕ ราย หรือคิดเป็นเพียงร้อยละ ๑.๖๒ ของเป้าหมาย (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙) ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดในการนำนโยบายไปปฏิบัติในเชิงประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผลการดำเนินงานที่ไม่บรรลุเป้าหมายสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินมาตรการข้อ ๖๒ อาจเผชิญข้อจำกัดในประเด็นอื่นที่นอกเหนือจากประเด็นด้านทรัพยากรหรือบุคลากร หากแต่ยังเกี่ยวข้องกับลักษณะของนโยบายและบริบทของการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยเฉพาะประเด็นความคลุมเครือในการตีความหลักเกณฑ์และความแตกต่างของผลประโยชน์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบบริหารจัดการที่ดินและธรรมาภิบาลด้านที่ดิน

ดังนั้น การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการนำนโยบายจัดที่ดินให้เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินไปปฏิบัติในกรณีมาตรการข้อ ๖๒ โดยวิเคราะห์ปัจจัยตามแนวคิดความคลุมเครือและความขัดแย้ง (Ambiguity - Conflict Model) ของ Van Meter และ Van Horn และลักษณะสถานการณ์นโยบายตามแนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) ของ Matland รวมทั้งศึกษาผลที่เกิดขึ้นต่อระบบบริหารจัดการที่ดินและธรรมาภิบาลด้านที่ดินเพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินมาตรการข้อ ๖๒ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษากระบวนการนํานโยบายจัดที่ดินให้เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินไปปฏิบัติในกรณีของมาตรการข้อ ๖๒

๒.๒ เพื่อศึกษาผลของการดำเนินมาตรการข้อ ๖๒ ในมิติของธรรมาภิบาลด้านที่ดินและระบบบริหารจัดการที่ดิน

๒.๓ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยและลักษณะของสถานการณ์นโยบายในมิติของความคลุมเครือและความขัดแย้งที่มีผลต่อการดำเนินมาตรการข้อ ๖๒

๒.๔ เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการดำเนินมาตรการข้อ ๖๒ ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลด้านที่ดินและระบบบริหารจัดการที่ดิน

๓. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๓.๑ ด้านนโยบาย ส.ป.ก. สามารถใช้ผลการศึกษาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงมาตรการข้อ ๖๒ รวมทั้งการกำหนดแนวทางและกลไกการดำเนินงานให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาในทางปฏิบัติได้มากขึ้น

๓.๒ ด้านการนํานโยบายไปปฏิบัติ ผลการศึกษจะช่วยให้งานที่เกี่ยวข้องเข้าใจปัจจัย เงื่อนไข และข้อจำกัดที่ส่งผลต่อการดำเนินมาตรการข้อ ๖๒ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการนํานโยบายไปปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

๓.๓ ด้านการบริหารจัดการที่ดิน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินทั้งในด้านการจัดการข้อมูล การจัดการสิทธิในที่ดิน และการกำกับดูแลการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีประสิทธิภาพ

๓.๔ ด้านธรรมาภิบาลที่ดิน ผลการศึกษสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเป็นธรรม และการบังคับใช้กฎหมายในการบริหารจัดการที่ดิน ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ดินให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

๔. ขอบเขตการวิจัย

๔.๑ ด้านเนื้อหา ศึกษากระบวนการในการนํานโยบายข้อ ๖๒ ไปปฏิบัติ รวมทั้งผลของการดำเนินงานที่มีธรรมาภิบาลด้านที่ดินและระบบบริหารจัดการที่ดิน ตลอดจนความคลุมเครือและความขัดแย้งนโยบายดังกล่าว

๔.๒ ด้านพื้นที่ พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินที่ดำเนินการตามข้อ ๖๒ จำนวน ๖๙ จังหวัด (ยกเว้นจังหวัดนครปฐม สิงห์บุรี และอ่างทอง)

๔.๓ ด้านประชากร เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับมาตราข้อ ๖๒ ทั้งส่วนกลางและจังหวัด

๕. การทบทวนวรรณกรรม/เอกสารที่เกี่ยวข้อง

๕.๑ การนํานโยบายไปปฏิบัติ

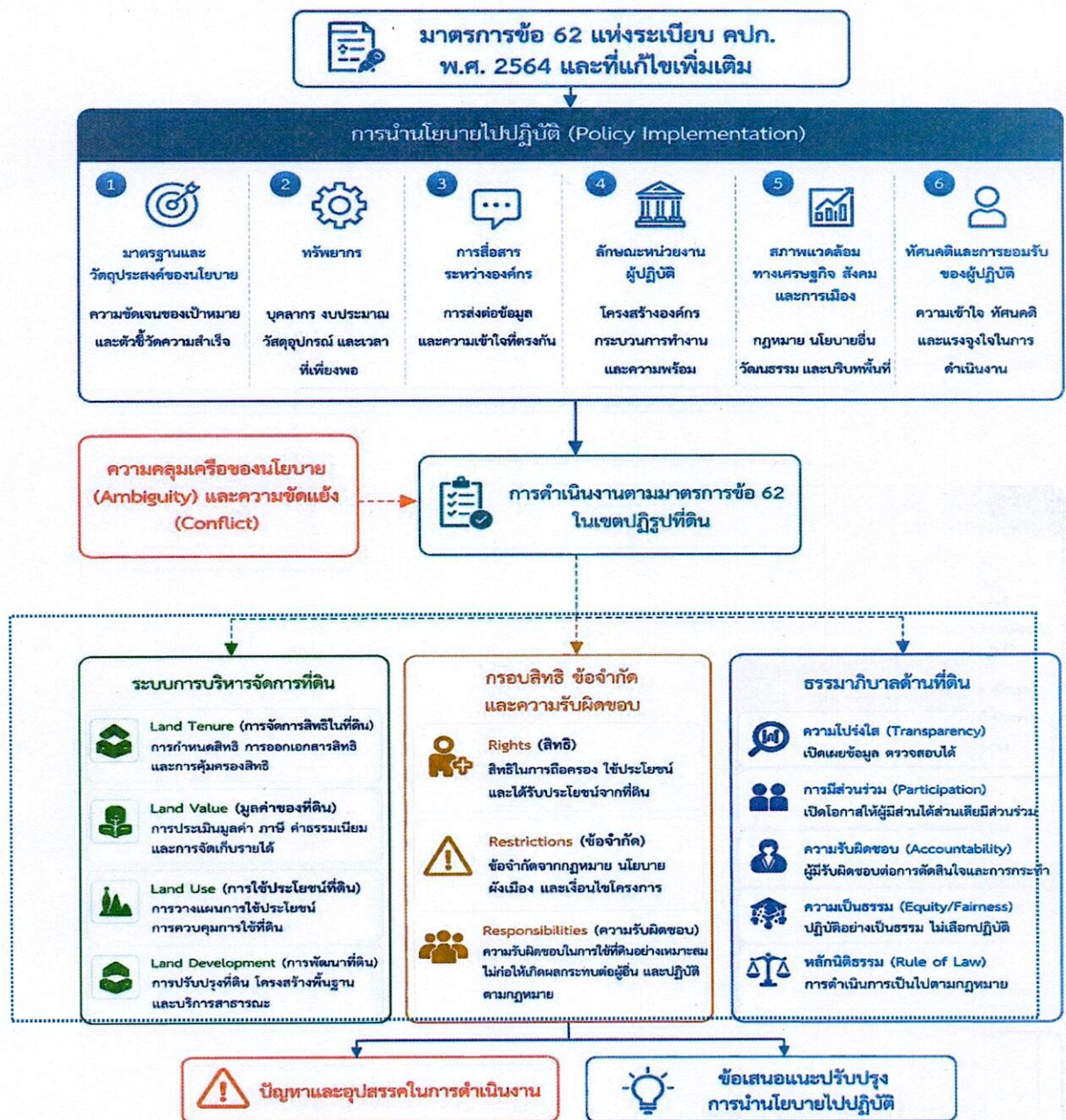
๕.๒ ระบบบริหารจัดการที่ดิน (Land Administration Systems: LAS)

๕.๓ ธรรมาภิบาลด้านที่ดิน (Land Governance)

๕.๔ การจัดที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

๕.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๖. กรอบแนวคิดการวิจัย

๗. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเริ่มจากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อศึกษาระดับการนำนโยบายไปปฏิบัติและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินมาตรการข้อ ๖๒ จากนั้นจึงดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่ออธิบาย สืบเคราะห์ และขยายความผลการศึกษาเชิงปริมาณให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๗.๑ พื้นที่ศึกษาและประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยบุคลากรของ ส.ป.ก. ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินมาตรการข้อ ๖๒ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

๗.๒ กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

๑) กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกบุคลากรของ ส.ป.ก. จังหวัดที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการดำเนินมาตรการข้อ ๖๒ ทั้งในระดับบริหาร ระดับกำกับดูแล และระดับปฏิบัติการ ประกอบด้วย ปฎิรูปที่ดินจังหวัด จำนวน ๑ ราย ผู้อำนวยการกลุ่มงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๔ ราย และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับมาตรการข้อ ๖๒ ในแต่ละกลุ่มงาน กลุ่มละ ๑ - ๒ ราย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างและจำนวนบุคลากรของแต่ละ ส.ป.ก.จังหวัด ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจาก ส.ป.ก.จังหวัดทั่วประเทศ จำนวน ๖๙ จังหวัด ดังนั้น จะมีกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณอย่างน้อย ๖๒๑ ราย

๒) กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย การกำกับติดตาม และการดำเนินงานตามมาตรการข้อ ๖๒ ประกอบด้วยบุคลากรจาก ส.ป.ก. ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยในส่วนกลาง ได้แก่ ผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับมาตรการข้อ ๖๒ จากสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน สำนักกฎหมาย สำนักบริหารกองทุน สำนักวิชาการและแผนงาน และศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ส่วนในระดับพื้นที่ ได้แก่ ปฎิรูปที่ดินจังหวัด ผู้อำนวยการกลุ่มงาน และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามมาตรการข้อ ๖๒ ของ ส.ป.ก.จังหวัด

สำหรับการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ภายใต้อาณัติการคัดเลือกกรณีที่มีความแตกต่างสูง (Maximum Variation Sampling) เพื่อทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่และได้มุมมองที่หลากหลาย โดยพิจารณาจากผลการดำเนินงานตามมาตรการข้อ ๖๒ เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ที่มีผลการดำเนินงานแตกต่างกัน ได้แก่ พื้นที่ที่มีผลการดำเนินงานจัดทำสัญญาเช่าระดับดี พื้นที่ที่มีผลการดำเนินงานจัดทำสัญญาเช่าในระดับปานกลาง และพื้นที่ผลการดำเนินงานจัดทำสัญญาเช่าระดับต่ำ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนทั้งปัจจัยแห่งความสำเร็จ ข้อจำกัดในการดำเนินงาน และแนวทางการปรับปรุงการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างรอบด้าน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจนกว่าข้อมูลจะเกิดความอิ่มตัว (Data Saturation) กล่าวคือ ไม่ปรากฏประเด็นหรือข้อมูลใหม่ที่มีนัยสำคัญเพิ่มเติมจากข้อมูลที่ได้รับก่อนหน้านี้ โดยคาดว่าจะมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญประมาณ ๒๐ - ๒๕ ราย หรือจนกว่าข้อมูลจะเกิดความอิ่มตัว

๗.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติตามแนวคิดของ Van Meter และ Van Horn ได้แก่ วัตถุประสงค์ของนโยบาย ทรัพยากร การสื่อสารระหว่างหน่วยงาน ลักษณะของหน่วยงานผู้ปฏิบัติ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และทัศนคติของผู้ปฏิบัติ ตลอดจนผลลัพธ์ด้านระบบบริหารจัดการที่ดินและธรรมาภิบาลด้านที่ดิน และข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ครอบคลุมในประเด็นกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการข้อ ๖๒ ความคลุมเครือของนโยบาย ความขัดแย้งของนโยบาย ผลที่เกิดขึ้นต่อระบบบริหารจัดการที่ดินและธรรมาภิบาลด้านที่ดิน และแนวทางพัฒนาการดำเนินมาตรการข้อ ๖๒

๗.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์

และอิทธิพลของปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติรวมถึงความคลุมเครือและความขัดแย้งของนโยบายที่มีต่อผลลัพธ์ด้านระบบบริหารจัดการที่ดินและธรรมาภิบาลด้านที่ดิน

ในส่วนของการข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นการศึกษาและสังเคราะห์สาระสำคัญเพื่ออธิบายปัจจัย ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินมาตรการข้อ ๖๒

๘. ระยะเวลาดำเนินโครงการ

ระยะเวลาดำเนินโครงการ ๗ เดือน (มิถุนายน – ธันวาคม ๒๕๖๙) โดยกำหนดแผนการดำเนินงานดังนี้

กิจกรรม	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
๑) ศึกษาเอกสาร ทบทวนวรรณกรรม และจัดทำกรอบแนวคิด	↔						
๒) จัดทำและพัฒนาเครื่องมือวิจัย		↔					
๓) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและปรับปรุง		↔					
๔) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ			↔				
๕) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ			↔				
๖) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ				↔			
๗) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ				↔			
๘) สังเคราะห์ผลการศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะ					↔		
๙) จัดทำรายงานวิจัยฉบับร่าง						↔	
๑๐) นำเสนอรายงานวิจัยฉบับร่างต่อ คทว.							↔
๑๑) ปรับปรุงรายงานและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์							↔
๑๒) นำเสนอผู้บริหารและเผยแพร่							↔

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวิชาการ

นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน (กรรมกร) เห็นด้วยและสนับสนุนให้ดำเนินการวิจัย เนื่องจากประเด็นวิจัยดังกล่าวมีความสำคัญและน่าสนใจสะท้อนให้เห็นว่า "มาตรการ ข้อ ๖๒" ดังกล่าว จะสามารถช่วยตอบโจทย์ภารกิจของ ส.ป.ก. ได้อย่างไร นอกจากนี้ยังช่วยให้เห็นถึงกระบวนการนำนโยบายจากบนลงล่างไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งมีปัจจัยและอุปสรรคระหว่างการทำงานจำนวนมาก เช่น ประเด็นความคลุมเครือ หรือความขัดแย้งระหว่างฝ่ายปฏิบัติและฝ่ายบริหาร นอกจากนี้ งานวิจัยยังสามารถนำมาเป็นแนวทางในการประกาศใช้นโยบายอื่นของ ส.ป.ก. ในอนาคตได้ ทำให้เห็นว่า นโยบายที่เกิดขึ้นสามารถถูกนำไปปฏิบัติจนเกิดประโยชน์ตามเจตนารมณ์ของนโยบายได้หรือไม่ หรือมีประเด็นใดที่ต้องปรับปรุง ทั้งนี้ มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

ด้านหลักการและเหตุผล ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลความสำคัญของปัญหาของการนำนโยบายข้อ ๖๒ ไปปฏิบัติ ในประเด็นการคำนวณค่าร้อยละของจำนวนสัญญา (เรื่อง) ที่ดำเนินการแล้วเสร็จ ต่อจำนวนเกษตรกร (ราย) ที่ยื่นคำร้อง ควรปรับหน่วยนับในการวิเคราะห์ให้เป็นหน่วยเดียวกันเพื่อความถูกต้องของข้อมูล

ด้านเครื่องมือวิจัย หากใช้แบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ ควรระบุไว้ในเนื้อหาให้ชัดเจน โดยควรอธิบายช่องทางและวิธีการเก็บข้อมูลให้ครบถ้วน

ด้านกลุ่มเป้าหมาย ให้ข้อเสนอแนะในการพิจารณาเพิ่มเติมการเก็บข้อมูลจากมุมมอง ผู้ได้รับผลกระทบ ได้แก่ เกษตรกร เนื่องจากกรอบงานวิจัยนี้เน้นการวิเคราะห์เชิงนโยบายจากการสอบถามความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐเป็นหลัก หากสามารถสัมภาษณ์หรือสอบถามความคิดเห็นจากมุมมองของเกษตรกรเพิ่มเติม จะช่วยให้การพัฒนาระบบการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับขอบเขตการศึกษา ว่า ผู้วิจัยอาจพิจารณา ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าที่ดิน ที่จะนำเข้าสู่กระบวนการตามมาตรการข้อ ๖๒ ในการบริหาร ทรัพย์สินหรือหนี้สินหรือการแยกประเภทของทรัพย์สินหรือหนี้สินด้วย

นายชำนาญ บุญประเสริฐ ผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน (กรรมการ) ให้ข้อสังเกต ในประเด็นการดำเนินการตามมาตรการข้อ ๖๒ ว่า สาเหตุสำคัญที่ผลดำเนินการแล้วเสร็จถึงกระบวนการจัดทำ สัญญา ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๙ มีเพียง ๑๑๗ ราย นั้น เป็นผลจากความไม่ชัดเจนในข้อกำหนดและระเบียบ ถึงแม้ว่าระเบียบมาตรการ ข้อ ๖๒ จะเริ่มประกาศช่วงปี ๒๕๖๖ - ๒๕๖๗ แต่ในช่วงแรก ส.ป.ก.ส่วนกลาง ยังไม่มีแนวทางปฏิบัติหรือขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจน ทำให้เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัด เกิดข้อกังวล และหลีกเลี่ยงความเสี่ยงในการดำเนินการ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของ ส.ป.ก.จังหวัด ในช่วงแรกส่วนใหญ่ จึงเลือกที่จะชะลอการรับเรื่อง หรือแนะนำให้เกษตรกรดำเนินการในแนวทางอื่น เช่น การขออนุญาต เพื่อการเกษตร ซึ่งในขณะนั้น ส.ป.ก.จังหวัดส่วนน้อยที่ดำเนินการตามนโยบาย เช่น จังหวัดน่าน ในพื้นที่ ภาคเหนือ ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๙ ส.ป.ก.ส่วนกลาง เริ่มมีการออกแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น จึงทำให้ ส.ป.ก.จังหวัด เกิดความมั่นใจในการดำเนินการตามนโยบายมากขึ้น

นอกจากนี้ ได้ยกตัวอย่าง แนวทางการบริหารจัดการข้อมูลและแผนงานเกี่ยวกับการปฏิบัติ ตามมาตรการ ข้อ ๖๒ ว่า จากประสบการณ์การปฏิบัติงาน ณ ส.ป.ก.เชียงราย ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๙ การวางแผนการทำงานเน้นการรับการยื่นคำขอก่อน โดยยังไม่ได้เริ่มกระบวนการจัดทำสัญญา โดย ส.ป.ก. จังหวัดจะนำคำขอมารวบรวมจัดกลุ่มแบ่งเป็นประเภทเพื่อบริหารความเสี่ยง อาทิ ประเภทที่ ๑ กลุ่มที่มีเอกสารถูกต้อง ชัดเจนกลุ่มนี้จะรีบดำเนินการจัดทำสัญญาให้เสร็จก่อน ประเภทที่ ๒ กลุ่มที่มีความเสี่ยง หรือมีแนวโน้มน การเปลี่ยนมือไปเป็นของนายทุน หรือข้อมูลแปลงที่ดินคาบเกี่ยวไม่ชัดเจน สำหรับกลุ่มนี้เจ้าหน้าที่จึงยังไม่ดำเนินการทำสัญญาในทันที แต่จะลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง และขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่วยยืนยันและตรวจสอบคุณสมบัติจนเกิดความชัดเจนก่อน จึงจะดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

สำหรับการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เห็นด้วยและสนับสนุนอย่างยิ่ง ประเด็นที่ผู้วิจัยตั้งคำถาม ตรงตามเป้าหมายกับการปฏิบัติและสถานการณ์จริงในพื้นที่ โดยมีความคาดหวังว่า หากการศึกษานี้ศึกษา แล้วเสร็จ ส.ป.ก.จังหวัด จะมีความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น และหลังจากผ่านขั้นตอนการคัดกรอง ข้อมูลในปี พ.ศ. ๒๕๖๙ เรียบร้อยแล้ว ในปี พ.ศ. ๒๕๗๐ คาดการณ์ว่า ผลการดำเนินงานและการจัดทำสัญญา น่าจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

นางสาวลักขณา มั่นเศรษฐวิทย์ ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสาร (กรรมการ) ชื่นชมผู้วิจัยที่นำประเด็นนโยบายสาธารณะที่ถูกนำมาขับเคลื่อนเป็นกฎหมายลำดับรองมาศึกษา ซึ่งถือเป็นงานสำคัญและมีความท้าทายสูง วัตถุประสงค์การวิจัยในแต่ละประเด็นมีความลึกซึ้งและชัดเจน โดยผู้วิจัยสามารถร้อยเรียงและเก็บรวบรวมประเด็นสำคัญในการศึกษาได้อย่างครบถ้วน ทั้งนี้ ได้ให้ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ผู้วิจัยสามารถสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างของสังคมผู้สูงอายุและการขาดแคลนทายาท เกษตรกรซึ่งส่งผลให้ เกิดนโยบายตามข้อ ๖๒ ขึ้น โดยอาจนำข้อมูลการยื่นความประสงค์ขอจัดที่ดินแทนที่ ของทายาทเกษตรกรในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๖ ที่ ส.ป.ก. กำหนดให้ทายาทเกษตรกรผู้ถือครองที่ดินที่เสียชีวิตแล้ว

มาแสดงตัวและยื่นความประสงค์ขอรับการจัดที่ดินแทนที่เกษตรกรรายเดิม มาเป็นข้อมูลสนับสนุนในการศึกษา เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวมีความน่าสนใจในส่วนของคุณค่าของข้อมูลหายาที่ไม่มียีนค่าขอที่มีจำนวนเกือบร้อยละ ๕๐ ข้อเท็จจริงนี้อาจสะท้อนให้เห็นว่าที่ดินเหล่านั้นอาจมีการเปลี่ยนมือไปยังเกษตรกรรายอื่นแล้ว ทำให้งานวิจัยมีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่มีน้ำหนักทางวิชาการและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นายสุพัฒน์ มุลพฤษ์ ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง (กรรมการ) ให้ข้อคิดเห็นว่าการศึกษาดังกล่าวพิจารณาขยายขอบเขตการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่อง สมรรถนะที่จำเป็นของหน่วยงานโดยเฉพาะความพร้อมของเจ้าหน้าที่ งบประมาณ และเครื่องมือต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานจริง ซึ่งหากมีการศึกษาในเชิงลึกและเข้มข้นได้ในกรอบการศึกษานี้ จะทำให้เกิดประโยชน์และสามารถนำข้อมูลให้ผู้บริหารใช้ประกอบการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาได้ นอกจากนี้ การศึกษาความเข้าใจระเบียบของผู้ปฏิบัติงาน ควรมีการศึกษาในส่วนทัศนคติและการยอมรับของผู้ปฏิบัติงานในประเด็น “เจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจในเกี่ยวกับนโยบายและระเบียบกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องในการนำมาปฏิบัติอย่างแท้จริงมากน้อยเพียงใด” เนื่องจากความเข้าใจระเบียบ คือ เครื่องมือสำคัญที่ผู้ปฏิบัติต้องมีความรู้และเข้าใจระเบียบที่ถูกต้อง ช่วยสร้างความมั่นใจในการกล้าคิดกล้าตัดสินใจ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติตามเป้าหมาย

นายธนธร พารา ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี (กรรมการ) ได้ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติม ดังนี้ ๑) กรอบระยะเวลาในการดำเนินการตามมาตรการ ข้อ ๖๒ หากพ้นกำหนดระยะขยายเวลาปี พ.ศ. ๒๕๗๐ ไปแล้ว มีเกษตรกรหรือทายาทมาติดต่อยื่นเรื่องภายหลัง จะมีผลในทางกฎหมายอย่างไร และ ๒) หากพ้นปี พ.ศ. ๒๕๗๐ ไปแล้ว แต่ในความเป็นจริงยังคงมีกรณีปัญหาในลักษณะตามมาตรการ ข้อ ๖๒ เกิดขึ้นอีก ส.ป.ก. จะดำเนินการอย่างไรต่อไป

นางอาทิตยา พงพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน (กรรมการ) ให้ความเห็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับประเด็นการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ซึ่งควรศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบจากการกำหนดนโยบายที่เกิดจากผู้บริหารระดับบน เนื่องจากปัจจุบัน การออกข้อกำหนดหรือนโยบายต่าง ๆ ในบางกรณีมีความเร่งรีบในการดำเนินการ หรือมีการประกาศใช้โดยที่ยังไม่ได้มีการศึกษาผลกระทบให้รอบคอบ และแนวปฏิบัติที่ยังไม่ชัดเจน นอกจากนี้ ยังเห็นด้วยกับข้อคิดเห็นของ นายสุพัฒน์ มุลพฤษ์ ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง เกี่ยวกับข้อเสนอแนะด้านการศึกษาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องสอบถามตั้งแต่เรื่องความเข้าใจไปจนถึงแนวปฏิบัติหรือวิธีปฏิบัติ จะทำให้ผลการศึกษามีความครอบคลุมเพิ่มขึ้น และควรมีการตรวจสอบว่าความคลุมเครือที่ถูกกล่าวไว้ตามกรอบของทฤษฎี จุดเริ่มต้นความคลุมเครือเกิดจากจุดใด จากระดับบนไประดับล่างหรือไม่ โดยความเป็นจริงความขัดแย้งอาจมีอยู่ทุกระดับ เพียงแต่ว่าความขัดแย้งนั้นอาจมีปัจจัยบางอย่างที่ทำให้ไม่สามารถแสดงออกซึ่งความขัดแย้ง การเสนอเพื่อให้เกิดการปรับปรุง การพัฒนาวิธีการกระบวนการที่เหมาะสม ควรศึกษาก่อนนำไปสู่การปฏิบัติจริงหรือไม่ ทั้งนี้ ประเด็นสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้กรณีเป็นคำถามที่มีความละเอียดอ่อนอาจปรับการสัมภาษณ์เป็นรูปแบบไม่เป็นทางการ และมีการปกปิดตัวตน เพื่อให้ผู้ที่ให้ข้อมูลกล้าพูดความจริงหรือแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมามากที่สุด

นายสมศักดิ์ การเจริญกุลวงศ์ หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรม (ประธานฯ) ให้ข้อสังเกตว่า หากต้องการผลสัมฤทธิ์ของงานวิจัยที่สมบูรณ์ ระยะเวลา ๗ เดือน เพียงพอหรือไม่ และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานวิจัยที่เน้นการเก็บข้อมูลเฉพาะกลุ่มเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ ควรขยาย กลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูลไปยังกลุ่มเกษตรกร และลักษณะของการทำประโยชน์ในพื้นที่จริงที่ได้รับผลกระทบด้วย เพื่อสะท้อนว่าหากไม่มีหรือมีการดำเนินการตามมาตรการนี้ จะส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่อย่างไร

ประเด็นด้านงบประมาณและทีมงาน ให้ข้อสังเกตว่า การศึกษาวิจัยนี้ไม่มีการขอใช้ งบประมาณ และผู้วิจัยไม่มีคณะทีมงานร่วมในการดำเนินงาน ด้วยลักษณะการศึกษามีรายละเอียดจำนวนมาก จำเป็นต้องมีทีมงานและงบประมาณรองรับ เช่น ค่าใช้จ่ายของทีมงานในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึก ดังนั้น หากมีความจำเป็นต้องมีการใช้งบประมาณในการดำเนินกระบวนการต่าง ๆ ในการศึกษาวิจัย จึงขอเสนอให้ผู้วิจัยพิจารณาทบทวนและตั้งงบประมาณและทีมงานเข้ามาร่วมในการศึกษา เพื่อให้งานวิจัยขับเคลื่อน ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประเด็นปัญหาการใช้ดุลพินิจ และระเบียบข้อกฎหมาย ในช่วง ๒ ปีที่ผ่านมา ปัญหาสำคัญ ที่ทำให้การทำงานดำเนินต่อไปไม่ได้ คือ ข้อระเบียบกฎหมายที่ไม่ชัดเจน ทำให้ต้องใช้ดุลพินิจของปฏิรูปที่ดิน จังหวัดและเจ้าหน้าที่เป็นหลัก ปัจจุบันแนวทางปฏิบัติยังมีความไม่ชัดเจน แม้กระทั่งฝ่ายนโยบายและผู้บริหาร ยังมีความเห็นแตกต่างกันในรายละเอียดประเด็นย่อย ซึ่งความเห็นที่แตกต่างและการใช้ดุลพินิจก่อให้เกิด อุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้น การที่ผู้วิจัยตั้งโจทย์วิจัยเรื่อง "ความคลุมเครือและความขัดแย้ง" เป็นประเด็น ที่ตรงจุดและน่าสนใจมาก

ประเด็นด้านภาพลักษณ์และการรับรู้ของสังคมต่อ "มาตรการ ข้อ ๖๒" ในมุมมอง ของสังคมภายนอกที่อาจมองแตกต่างจากสิ่งที่ ส.ป.ก. ปฏิบัติจริง ส.ป.ก. มองในเรื่องของการแก้ไขปัญหาเป็นหลัก ในขณะที่สื่อหรือสังคมภายนอกอาจจะมองในแง่ "การแสวงหาผลประโยชน์" ดังนั้น งานวิจัยนี้ต้องระมัดระวัง และคำนึงถึงประเด็นความอ่อนไหวในเชิงการประชาสัมพันธ์และการรับรู้ของสังคมด้วย

นอกจากนี้ ได้ซักถามในประเด็น การกำหนดหัวข้อการวิจัย โดยขอให้พิจารณาการใช้คำว่า "มาตรการ ข้อ ๖๒" ว่าคำนี้ใช้สื่อสารเฉพาะเป็นการภายในของ ส.ป.ก. หรือไม่ การกำหนดหัวข้อวิจัยดังกล่าว มีความเหมาะสม เพื่อให้สามารถสื่อสารสร้างความเข้าใจที่ตรงกันหรือไม่

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน (หัวหน้า โครงการวิจัย) กล่าวแสดงความขอบคุณสำหรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ ทุกท่าน และจะนำไปปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งตอบข้อซักถามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑. ประเด็นทีมงานหรือคณะผู้ร่วมวิจัย ปัจจุบันผู้วิจัยประสานงานขอสนับสนุนทีมงานวิจัย จากกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดินและกลุ่มติดตามและประเมินผล สำนักวิชาการและแผนงาน และอยู่ ระหว่างการพิจารณาขอบหมายผู้เข้าร่วมในการดำเนินงานวิจัย

๒. ประเด็นงบประมาณ สำหรับงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการวิจัย ใช้เงินงบประมาณของสำนักวิชาการและแผนงาน ในการจัดเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามแบบออนไลน์ไม่มี ค่าใช้จ่าย หากในกรณี ที่มีการจัดเก็บข้อมูลโดยการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ จะเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทาง จากเงินงบประมาณของสำนักวิชาการและแผนงาน ที่มีการสำรองไว้ ทำให้ไม่จำเป็นต้องขอใช้งบประมาณ เพิ่มเติม

๓. ประเด็นการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติและปัญหาของมาตรการ ข้อ ๖๒ เนื่องจาก ยังไม่มีการรวบรวมหรือการวิเคราะห์ที่เป็นเชิงวิทยาศาสตร์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำปัญหาเหล่านี้ มาเป็นหัวข้อในการจัดทำโครงการศึกษาวิจัย โดยหวังว่าข้อมูลที่ได้นำไปใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ เป็นเอกสารที่สะท้อนให้เห็นว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติตามมาตรการ ข้อ ๖๒ พบปัญหาอย่างไรบ้าง

๔. ประเด็นการเก็บข้อมูลเกษตรกร เดิมผู้วิจัยมีความคิดในการเก็บข้อมูล แต่มองว่า ระยะเวลา ๗ เดือน อาจไม่เพียงพอ ทั้งนี้ หากคณะกรรมการฯ ทุกท่านมองว่าควรจะมีข้อมูลของเกษตรกร ประกอบด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจะนำมาพิจารณาเพิ่มเติมในการสอบถามความคิดเห็นของเกษตรกร โดยการใช้ วิธีการสุ่มเก็บข้อมูลจากเกษตรกร เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการสนับสนุนเปรียบเทียบ จากมุมมอง ของเจ้าหน้าที่ และมุมมองของเกษตรกรว่า มีความคิดเห็นเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ในกรณีที่ต้องเก็บ

ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติม ผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องขอขยายระยะเวลาในการดำเนินโครงการวิจัยจากระยะเวลา ๗ เดือน เป็นระยะเวลา ๑ ปี

๕. ประเด็นการกำหนดหัวข้อการวิจัยมีการใช้คำว่า "มาตรการ ข้อ ๖๒" ในเล่มวิจัย เนื่องจากหัวข้อดังกล่าว เป็นที่รู้จักในหน่วยงาน ส.ป.ก. แต่ว่าคณะกรรมการฯ ท่านใดเห็นควรปรับเปลี่ยนหัวข้อ ผู้วิจัยจะพิจารณาดำเนินการปรับเปลี่ยนตามที่เสนอ

๖. ประเด็นการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าที่ดิน ที่จะนำเข้าสู่กระบวนการตามมาตรการ ข้อ ๖๒ ในการบริหารจัดการทรัพยากรดินหรือหนี้สิน เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีระยะเวลาเพียง ๗ เดือน และมองว่าประเด็นดังกล่าวมีรายละเอียดในประเด็นย่อยจำนวนมาก จึงขอเสนอให้ทำการศึกษาวจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวโดยเฉพาะ

นายสมศักดิ์ การเจริญกุลวงศ์ หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรม (ประธานฯ) ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับหัวข้องานวิจัย “มาตรการ ข้อ ๖๒” ที่กำหนดไว้กระชับและเข้าใจง่าย เพียงแต่ต้องสื่อสารให้เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. เข้าใจตรงกันว่าเป็นการกล่าวถึงเรื่องใด ส่วนคณะทีมงานที่จะร่วมในการวิจัย เสนอแนะเพิ่มเติมเจ้าหน้าที่จากสำนักกฎหมาย และสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน ร่วมเป็นคณะในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการ ข้อ ๖๒ และงานวิจัยดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับเชิงนโยบายที่นำไปสู่การปฏิบัติงานของ ส.ป.ก. หากมีเจ้าหน้าที่จากทั้งสองสำนักฯ ดังกล่าว จะทำให้งานวิจัยนี้บรรลุผลสัมฤทธิ์และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเห็นด้วยเกี่ยวกับการศึกษาประเมินมูลค่าที่ดินที่จะนำเข้าสู่กระบวนการตามมาตรการ ข้อ ๖๒ ในการบริหารจัดการทรัพยากรดินหรือหนี้สิน ที่เสนอให้ทำการศึกษาวจัยโดยเฉพาะเพิ่มเติมอีก ๑ เรื่อง

มติที่ประชุม ที่ประชุมมีมติอนุมัติให้ผู้วิจัยดำเนินโครงการวิจัย เรื่อง “การนำนโยบายจัดที่ดินให้เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินไปปฏิบัติ: กรณีศึกษามาตรการข้อ ๖๒ แห่งระเบียบ คปก. ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร ฯ พ.ศ. ๒๕๖๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม” ทั้งนี้ให้ผู้วิจัยพิจารณาปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวิชาการ และเห็นชอบแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาโครงการจำนวน ๓ ท่าน ประกอบด้วย

๑. นายกุลทวีทย์ พิมพ์ทองงาม	ผู้ตรวจราชการกรม
๒. นายนักปราชญ์ จักระโท	ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน
สำนักกฎหมาย
๓. นางเพ็ญพักตร์ บัวโรย	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ
สำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน

เรื่องที่ ๔.๒ ข้อเสนอโครงการวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเมล็ดแห้งในเขตปฏิรูปที่ดินภาคเหนือ”

นางสาวไอศวรรย์ อารยะทวีกุล นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ หัวหน้าโครงการวิจัยนำเสนอรายละเอียดของโครงการวิจัยต่อที่ประชุม ดังนี้

๑. ความเป็นมาของโครงการ

ข้าวโพดเมล็ดแห้งเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทยที่มีบทบาทต่อระบบเกษตรและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ซึ่งเป็นภาคการผลิตที่มีความต้องการวัตถุดิบอย่างต่อเนื่องและในปริมาณสูง ผลผลิตข้าวโพดส่วนใหญ่จึงถูกนำไปใช้เป็นวัตถุดิบหลักในอุตสาหกรรมปศุสัตว์ ส่งผลให้ข้าวโพดเมล็ดแห้งมีความสำคัญทั้งในด้านความมั่นคงทางอาหารและเศรษฐกิจของประเทศ ข้อมูล

ในช่วงปีเพาะปลูก ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ระบุว่า ประเทศไทยมีผลผลิตข้าวโพดเมล็ดแห้งรวม ๔,๖๑๔,๐๐๖ ตัน จากพื้นที่เพาะปลูก ๖,๒๗๙,๙๓๒ ไร่ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพื้นที่ปลูกเพิ่มจาก ๖.๒๙ ล้านไร่ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๗ เป็น ๖.๗๑ ล้านไร่ในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ และคาดว่าจะเพิ่มเป็น ๖.๙๔ ล้านไร่ในปี พ.ศ. ๒๕๖๙ สะท้อนถึงการขยายตัวของการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด อย่างไรก็ตาม แม้ปริมาณผลผลิตจะเพิ่มขึ้น แต่ราคาผลผลิตกลับมีแนวโน้มลดลงจาก ๑๐ บาทต่อกิโลกรัม เหลือ ๘.๗๐ บาทต่อกิโลกรัม และมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากปัจจัยด้านคุณภาพผลผลิต เช่น ความชื้นสูงจากสภาพฝนตกชุก รวมถึงปัญหาศัตรูพืช เช่น หนอนกระทู้ข้าวโพดลายจุด ที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตโดยตรง ในขณะเดียวกัน ความต้องการใช้ข้าวโพดเมล็ดแห้งภายในประเทศมีประมาณ ๘ ล้านตันต่อปี ซึ่งสูงกว่าปริมาณผลผลิตภายในประเทศ ส่งผลให้ประเทศไทยต้องนำเข้าข้าวโพดเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ มีการนำเข้าปริมาณ ๑,๔๕๖,๔๐๑ ตัน คิดเป็นมูลค่ากว่า ๑๔,๑๘๕ ล้านบาท สะท้อนถึงช่องว่างระหว่างอุปสงค์และอุปทาน รวมทั้งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตภายในประเทศให้ถึงปริมาณและคุณภาพที่ได้มาตรฐาน

แม้ว่าข้าวโพดเมล็ดแห้งจะเป็นพืชที่ปลูกง่าย ใช้น้ำน้อย และให้ผลผลิตเร็ว จึงได้รับการส่งเสริมจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งในด้านเมล็ดพันธุ์ เงินทุน และการประกันราคา ส่งผลให้เกษตรกรมีการขยายพื้นที่ปลูกหรือปรับเปลี่ยนจากพืชชนิดอื่นมาปลูกข้าวโพดเพิ่มขึ้น แต่ในทางปฏิบัติยังพบปัญหาสำคัญด้านการจัดการการผลิต โดยเฉพาะการจัดการศัตรูทางการเกษตร (ต่อและซังข้าวโพด) ที่เกษตรกรจำนวนมากยังใช้วิธีการเผาทำลาย เนื่องจากข้อจำกัดด้านภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่ลาดชันและยากต่อการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร การเผาตอซังดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง โดยเฉพาะปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM ๒.๕) ซึ่งพบมากในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยในช่วงเดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์ อีกทั้งยังมีปัจจัยเสริมจากการขยายพื้นที่ปลูกข้าวโพดในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ส่งผลให้ปัญหามอกควันข้ามแดนทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

ในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) พบว่ามีการปลูกข้าวโพดเมล็ดแห้งจำนวน ๑,๖๗๗,๙๓๐.๔๗ ไร่ โดยกระจุกตัวในภาคเหนือมากที่สุด ถึงร้อยละ ๗๑.๐๑ ของพื้นที่ทั้งหมด (๑,๑๙๑,๕๖๑.๖๔ ไร่) รองลงมาเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ ๒๐.๔๓ (๓๔๒,๗๓๑.๔๖ ไร่) และภาคกลาง ร้อยละ ๘.๕๖ (๑๔๓,๖๑๗.๙๐ ไร่) (ข้อมูล ณ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๗) นอกจากนี้ยังพบจุดความร้อนจากการเผาวัสดุการเกษตรประเภทพืชไร่ (ข้าวโพดเมล็ดแห้งและมันสำปะหลัง) ในพื้นที่จำนวนมากถึง ๗๗๘ จุด โดยแบ่งเป็นจุดความร้อนจากเซนเซอร์ระบบ MODIS จำนวน ๑๕๑ จุด และจากเซนเซอร์ระบบ VIIR จำนวน ๖๒๗ จุด โดยทั้งสองระบบ พบจุดความร้อนในบริเวณภาคเหนือมากที่สุด รองลงมาเป็นภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ข้อมูล ณ มีนาคม ๒๕๖๙) ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาการจัดการศัตรูทางการเกษตรที่ยังไม่เหมาะสม และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพของประชาชน และภาพลักษณ์การผลิตสินค้าเกษตรของประเทศ

จากสถานการณ์ดังกล่าว รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเมล็ดแห้ง ปลอดภัยควบคู่กับการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรมทั้งจากผลผลิตที่ผลิตในประเทศ และผลผลิตที่นำเข้าจากต่างประเทศ อาทิ การส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อทดแทนการนำเข้า และสร้างรายได้ให้เกษตรกร การดำเนินโครงการประกันรายได้เพื่อสร้างเสถียรภาพด้านราคา รวมถึงมาตรการแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง PM ๒.๕ และการผลักดันการปลอดภัยในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการจัดการศัตรูทางการเกษตรด้วยวิธีที่เหมาะสม เช่น การเฝ้าระวัง การทำปุ๋ยหมัก หรือการนำไปใช้ประโยชน์ด้านพลังงานชีวมวล ควบคู่กับการส่งเสริมการผลิตพืชตามมาตรฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) เป็นแนวทางหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูก

ข้าวโพดไม่สามารถเผาทำลายเศษวัสดุทางการเกษตรได้ และถือเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการผลิต โดยมาตรฐานครอบคลุมตั้งแต่การคัดเลือกพื้นที่ปลูกและแหล่งน้ำที่ปลอดภัย การใช้ปัจจัยการผลิตอย่างเหมาะสมและถูกต้อง การจัดการดินและปุ๋ยอย่างมีประสิทธิภาพ การควบคุมศัตรูพืช การเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อลดความชื้นและการปนเปื้อน ตลอดจนการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การงดการเผา และการจัดทำระบบบันทึกข้อมูลเพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวไม่เพียงช่วยเพิ่มคุณภาพและความปลอดภัยของผลผลิต แต่ยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับตลาดและผู้บริโภคอีกด้วย ในทางกลับกัน ปัจจุบันมีเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ข้าวโพดเมล็ดแห้ง จำนวน ๒๑๒ ราย พบมากที่สุดในพื้นที่ภาคเหนือ รองลงมาเป็นภาคกลาง และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวโพดเมล็ดแห้งภายใต้มาตรฐาน GAP จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรในภาคเหนือ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของฝุ่น PM ๒.๕ และสนับสนุนการเพิ่มกำลังการผลิตข้าวโพดเมล็ดแห้งภายในประเทศ ทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ รวมถึงการพัฒนาภาคการเกษตรของประเทศให้เติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้น ส.ป.ก. จึงจำเป็นต้องศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเมล็ดแห้งในเขตปฏิรูปที่ดินภาคเหนือ เพื่อนำมาเป็นข้อเสนอในการดำเนินโครงการและแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP ในอนาคตต่อไป

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษารูปแบบการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

๒.๒ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

๓. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ส.ป.ก. นำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาให้เกษตรกรปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP

๔. ขอบเขตการวิจัย

๔.๑ ด้านเนื้อหา การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเมล็ดแห้งในเขตปฏิรูปที่ดินภาคเหนือ โดยศึกษา ๓ ส่วน ได้แก่ ๑) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ๒) ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP และ ๓) รายละเอียดการปลูกข้าวโพดภายในแปลง

๔.๒ ด้านพื้นที่ การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเมล็ดแห้งในเขตปฏิรูปที่ดินภาคเหนือ จำนวน ๓ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเพชรบูรณ์ แม่ฮ่องสอน และลำปาง

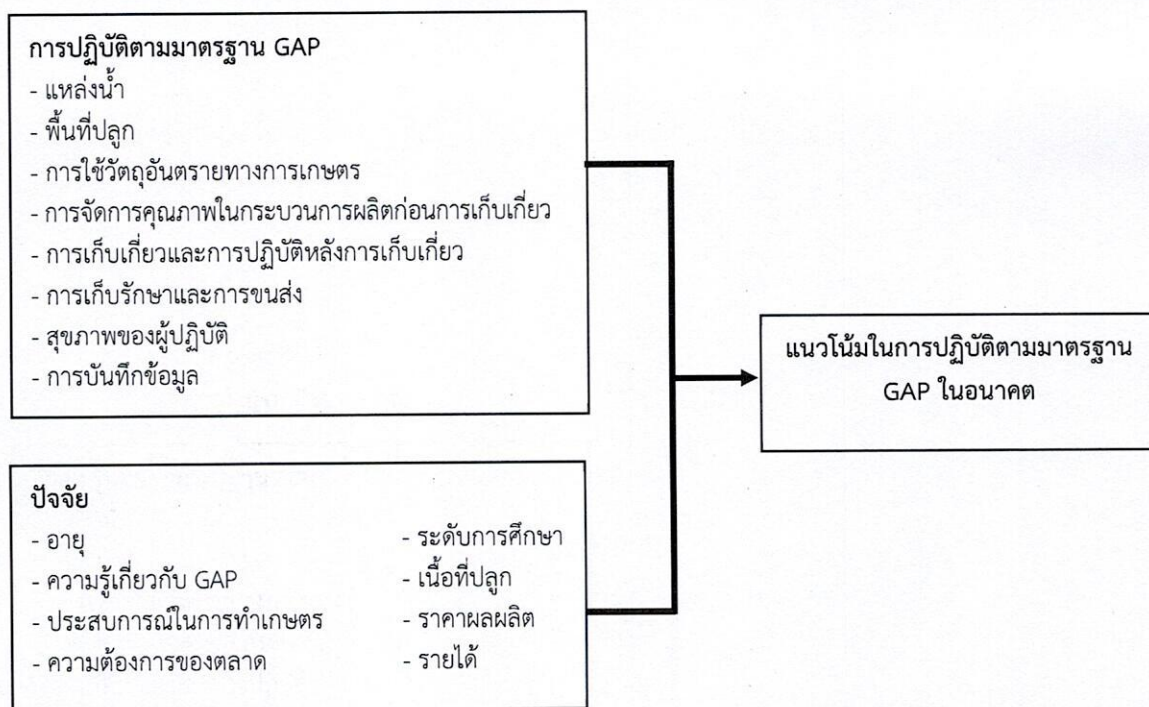
๕. การทบทวนวรรณกรรม/เอกสารที่เกี่ยวข้อง

๕.๑ มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

๕.๒ ข้าวโพดเมล็ดแห้ง

๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๖. กรอบแนวคิดการวิจัย

๗. ระเบียบวิธีวิจัย

๗.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษา คือ เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP ข้าวโพดเมล็ดแห้งภาคเหนือ โดยมีอายุใบรับรองระหว่าง ๑ - ๓ ปี ในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ซึ่งประกอบด้วยจังหวัด เพชรบูรณ์ แม่ฮ่องสอน และลำปาง จำนวน ๑๗๐ ราย ทั้งนี้ เนื่องจากประชากรมีจำนวนจำกัดและสามารถเข้าถึงได้ทั้งหมด ผู้วิจัยจึงใช้วิธีศึกษาจากประชากรทั้งหมด (Census Survey) โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง รายละเอียดดังนี้

ลำดับ	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ปลูก (ไร่)
รวมทั้งสิ้น	๓	๔	๗	๑๗๐	๑,๕๐๘.๗๖
๑	เพชรบูรณ์	วิเชียรบุรี	ชัยสมบูรณ์	๑	๗
		หนองไผ่	ยางงาม	๒๗	๓๘๘.๕๒
๒	แม่ฮ่องสอน	ปาย	แม่นาเติง	๑๑	๒๘.๔๓
๓	ลำปาง	แม่ทะ	ดอนไฟ	๕๙	๕๓๖.๓๕
			นาครี	๑	๒๒
			วังเงิน	๔๗	๓๔๕.๗๘
			หัวเสือ	๒๔	๑๘๐.๖๘

๗.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ การศึกษาจากเอกสารงานวิจัย บทความวิชาการ รายงาน ผลการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP ข้าวโพด เมล็ดแห้ง รายละเอียดการปลูก การดูแลรักษา การใช้สารเคมี การเก็บเกี่ยว การขนส่ง จนถึงการผลิต ผลิตภัณฑ์ของข้าวโพดเมล็ดแห้ง

ข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บ ข้อมูล ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด (close-ended questionnaire) และปลายเปิด (open-ended questionnaire) โดยมีทดสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของคำถามด้วยการทดลองเก็บข้อมูล กับเกษตรกรผู้ในเขตปฏิรูปที่ดินที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP ข้าวโพดเมล็ดแห้ง จำนวน ๓๐ ราย

๗.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำข้อมูล จากแบบสัมภาษณ์มาบันทึกโดยโปรแกรมตารางคำนวณและใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อคำนวณค่าทางสถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอายุ ระดับการศึกษา ระดับความรู้เกี่ยวกับมาตรฐาน GAP เนื้อที่ปลูก ประสบการณ์ในการทำเกษตร ราคาผลผลิต ความต้องการ ของตลาด และรายได้ของเกษตรกร และวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เกี่ยวกับ รายละเอียดการปลูก ข้าวโพดภายในแปลงเพื่อเปรียบเทียบกับข้อกำหนดของมาตรฐาน GAP โดยการจัดกลุ่มรายละเอียดที่ใกล้เคียง หรือคล้ายคลึงกัน

การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยวิเคราะห์ปัจจัย ของอายุ ระดับการศึกษา ระดับความรู้เกี่ยวกับมาตรฐาน GAP เนื้อที่ปลูก ประสบการณ์ในการทำเกษตร ราคาผลผลิต ความต้องการของตลาด และรายได้ของเกษตรกรที่แตกต่างกันมีผลต่อการต่อการเลือกปฏิบัติ ตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ที่แตกต่างกันด้วยสถิติการวิเคราะห์ความถดถอยพหุ (multiple regression analysis)

๘. ระยะเวลาดำเนินโครงการ

ระยะเวลาดำเนินโครงการ ๑ ปี โดยมีแผนดำเนินงาน ดังนี้

การดำเนินงาน/กิจกรรม	๒๕๖๕												
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
๑. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง													
๒. รวบรวมข้อมูลและจัดทำร่าง ข้อเสนอโครงการ													
๓. จัดทำแบบสัมภาษณ์และลงพื้นที่ ทดสอบแบบสัมภาษณ์													
๔. วางแผนและลงพื้นที่เก็บข้อมูล													
๕. รวบรวมและบันทึกข้อมูล													
๖. วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา													
๗. จัดทำเล่มรายงานฉบับสมบูรณ์													

๙. งบประมาณ

งบประมาณในการดำเนินงานจาก กิจกรรมการตรวจรับรองสินค้าเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน ตามมาตรฐาน GAP ในส่วนของสำนักวิชาการและแผนงาน รวมทั้งสิ้น จำนวน ๒๘๒,๐๐๐ บาท (สองแสนแปดหมื่นสองพันบาทถ้วน) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ลำดับ	รายการ	จำนวนเงิน
๑	ค่าเบี้ยเลี้ยง ๖ คน X ๖ วัน X ๗ ครั้ง X ๒๔๐ บาท/คน/วัน	๖๐,๔๘๐
๒	ค่าที่พัก ๖ คน X ๕ คืน X ๗ ครั้ง X ๘๐๐ บาท/คน/คืน	๑๖๘,๐๐๐
๓	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	๒๐,๕๒๐
๔	ค่าพาหนะ	๓๓,๐๐๐
	รวม	๒๘๒,๐๐๐
ทุกรายการสามารถถัวเฉลี่ยจ่ายได้		

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวิชาการ

นางอาทิตยา พงพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน (กรรมกร) ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

๑. ควรระบุโจทย์วิจัยให้ชัดเจน ว่าการวิจัยดังกล่าวมุ่งเน้นการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม PM ๒.๕ หรือปัญหาด้านรายได้ของเกษตรกร โดยควรเน้นให้ความสำคัญของเหตุผลที่เกษตรกรควรผลิตพืชตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

๒. ควรปรับแก้วัตถุประสงค์ โดยวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ ที่ศึกษารูปแบบการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีนั้นเป็นพื้นฐานทั่วไป ควรปรับเป็น “เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงของการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา” สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี นั้นมีความเหมาะสมแล้ว ทั้งนี้ ขอให้คณะผู้วิจัยพิจารณาปรับวัตถุประสงค์ให้เหมาะสมประมาณ ๓ วัตถุประสงค์หลัก

๓. ควรปรับเนื้อหาการทบทวนวรรณกรรมให้มีความเหมาะสม โดยปรับลดข้อมูลเชิงลึกของข้าวโพดเมล็ดแห้ง และเพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับข้อกำหนดของมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีให้มีรายละเอียดมากขึ้น นอกจากนี้ ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่สามารถนำมาปรับใช้ในการจัดทำกรอบแนวคิดการวิจัย โดยอาจใช้ทฤษฎีหรือแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวของเกษตรกรหรือทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรม ซึ่งการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตตามมาตรฐาน GAP ก็นับเป็นนวัตกรรมประเภทหนึ่งได้

๔. ควรทบทวนปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เพื่อปรับปรุงกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจใช้ทฤษฎีหรือแนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับนวัตกรรมมาปรับใช้ในการจัดทำกรอบแนวคิด และศึกษาปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการยอมรับการทำการเกษตร ทั้งนี้ การศึกษาปัจจัยอาจแบ่งออกเป็นปัจจัยภายใน อาทิ ระดับการศึกษา ความรู้ ประสบการณ์ ลักษณะนิสัย และทรัพยากรที่มีในแปลง และปัจจัยภายนอก เช่น สภาพพื้นที่แปลงเกษตร แหล่งน้ำ ระบบตลาด และการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. เป็นต้น

๕. ระเบียบวิธีวิจัยในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล ควรแก้ไขเป็นการใช้ “สถิติเชิงวิเคราะห์” แทน “สถิติอนุมาน” เนื่องจากการเก็บข้อมูลเป็นการเก็บจากประชากรทั้งหมด ไม่ใช่การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

โดยสรุป ขอให้คณะผู้วิจัยปรับวัตถุประสงค์ ทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดที่เหมาะสมและครอบคลุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก แล้วจึงนำกรอบแนวคิดดังกล่าวไปออกแบบแบบสัมภาษณ์สำหรับการเก็บข้อมูล

นางสาวสุนิลา รุ่งสุกิจกุล นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ (กรรมการ) ให้ความเห็นว่า ควรพิจารณาเพิ่มกลุ่มเป้าหมายเป็นเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเมล็ดแห้ง แต่ยังไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เพื่อให้ครอบคลุมการศึกษาวิจัยมากยิ่งขึ้น

นางสาวอภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน (กรรมการ) ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ควรทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติมในส่วนกรอบแนวคิด โดยสามารถใช้ทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรมของ Everett Roger แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นให้ความรู้ ขั้นสนใจ ขั้นการตัดสินใจ ขั้นทดลอง และขั้นการยอมรับ โดยนำทฤษฎีดังกล่าวเป็นแนวทางการสร้างกรอบแนวคิด และอาจเพิ่มกลุ่มเป้าหมายโดยปรับเปลี่ยนงานวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ เพื่อเปรียบเทียบกลุ่มที่ปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP จะทำให้งานวิจัยครอบคลุมและตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น

นายสมศักดิ์ การเจริญกุลวงศ์ หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรม (ประธานฯ) ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมในส่วนของกลุ่มเป้าหมาย โดยควรพิจารณาเพิ่มกลุ่มเป้าหมายเป็นเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเมล็ดแห้งที่ยังไม่เข้าร่วมหรือยังไม่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP เพื่อให้ครอบคลุมงานวิจัยมากยิ่งขึ้น

มติที่ประชุม ที่ประชุมพิจารณา มีมติให้คณะผู้วิจัยดำเนินโครงการวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเมล็ดแห้งในเขตปฏิรูปที่ดินภาคเหนือ” ทั้งนี้ ให้คณะผู้วิจัยพิจารณาปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวิชาการ ในส่วนวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด และกลุ่มเป้าหมาย และเห็นชอบแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาโครงการ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยดังนี้

๑. นางอาทิตย์ยา พองพรหม

ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน
ในเขตปฏิรูปที่ดิน

สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

๒. นายกมล เรืองเดช

นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ

สำนักบริหารกองทุน

๓. พันจ่าอากาศโทอภิชาติ สุทธิหาระ

ผู้อำนวยการศูนย์ตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน
สินค้าเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน

เรื่องที่ ๔.๓ การปรับปรุงกระบวนการและขั้นตอนการจัดทำเอกสารวิชาการ ของสำนักงาน การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

นางสาวฐิติยา พาณิขเวชสันติ ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน (กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการฯ) นำเสนอการปรับปรุงกระบวนการและขั้นตอนการจัดทำเอกสารวิชาการ สืบเนื่องจากมติการประชุมคณะกรรมการวิชาการครั้งที่ ๑/๒๕๖๘ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๘ ฝ่ายเลขานุการฯ ได้นำเสนอให้มีการปรับปรุงกระบวนการและขั้นตอนการจัดทำเอกสารวิชาการของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เพื่อให้กระบวนการมีความชัดเจนมากขึ้น ซึ่งประเด็นที่มติที่ประชุมให้ดำเนินการปรับปรุง ดังนี้

๑. ที่มาของการจัดทำเอกสารวิชาการ แบ่งเป็น ๒ กรณี ได้แก่ ๑) การพัฒนาข้อเสนอโครงการใหม่ให้คณะกรรมการวิชาการพิจารณา และ ๒) เล่มผลงานวิชาการของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ที่ผ่านการเห็นชอบจากสำนัก กอง ศูนย์ฯ เรียบร้อยแล้ว และมีความประสงค์ขอขึ้นทะเบียนเป็นเอกสารวิชาการ ฝ่ายเลขานุการฯ จึงได้มีการจัดทำกระบวนการเพื่อให้มีความชัดเจนมากขึ้นในการจัดทำเอกสารวิชาการ

๒. การแต่งตั้งคณะกรรมการอ่านผลงานและที่ปรึกษาโครงการ แบ่งเป็น ๒ กรณี กรณีที่ ๑ การพัฒนาข้อเสนอโครงการใหม่ให้แต่งตั้งคณะที่ปรึกษาดังแต่เริ่มโครงการ สำหรับเอกสารวิจัยให้มีคณะที่ปรึกษาอย่างน้อย ๓ ท่าน เอกสารวิชาการและเอกสารปฏิรูปที่ดินให้มีคณะที่ปรึกษาอย่างน้อย ๒ ท่าน และกรณีที่ ๒ การเสนอผลงานวิชาการเพื่อขอขึ้นทะเบียนเป็นเอกสารวิชาการ ให้แต่งตั้งคณะกรรมการอ่านผลงานก่อนการขึ้นทะเบียนและเผยแพร่ สำหรับเอกสารวิจัยให้มีคณะกรรมการอ่านผลงานอย่างน้อย ๓ ท่าน เอกสารวิชาการและเอกสารปฏิรูปที่ดินให้มีคณะกรรมการอ่านผลงานอย่างน้อย ๒ ท่าน

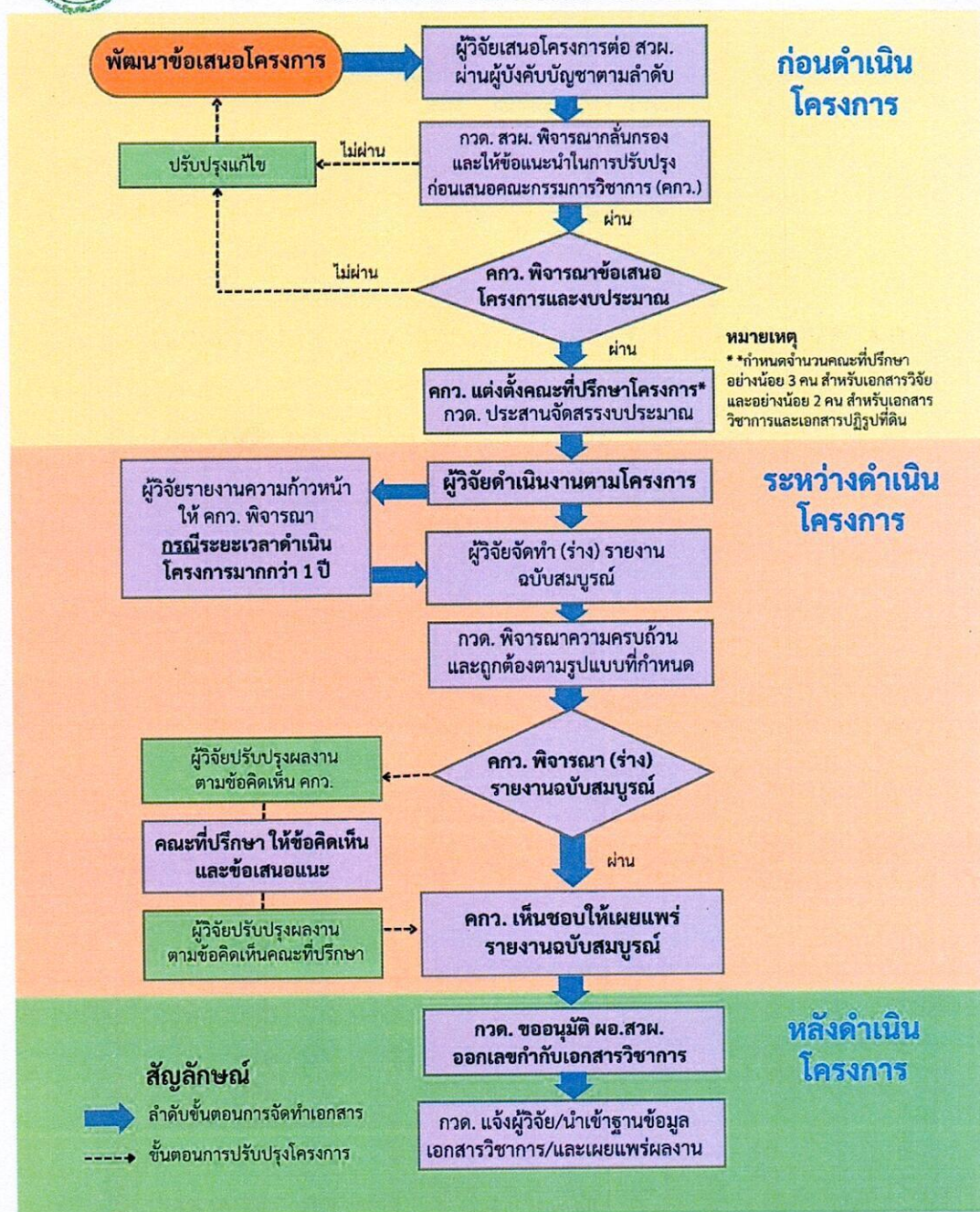
๓. การรายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงานให้แก่คณะกรรมการวิชาการ สำหรับโครงการวิจัยที่มีระยะเวลาไม่เกิน ๑ ปี สามารถเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์ให้คณะกรรมการพิจารณา โดยไม่ต้องรายงานความก้าวหน้าโครงการ และสำหรับโครงการวิจัยที่มีระยะเวลาดำเนินการมากกว่า ๑ ปี ให้รายงานความก้าวหน้า เพื่อรายงานการดำเนินงานเบื้องต้นและปรับปรุงแผนระหว่างการดำเนินการให้มีความเหมาะสม

จากมติที่ประชุมในครั้งนั้น ฝ่ายเลขานุการฯ จึงได้จัดทำ (ร่าง) ขั้นตอนการจัดทำเอกสารวิชาการ โดยแบ่งกระบวนการและขั้นตอนเป็น ๒ กรณี ดังนี้

๑. กรณีการพัฒนาข้อเสนอโครงการใหม่ มีการเพิ่มเติมในส่วนของการจัดตั้งคณะที่ปรึกษาโครงการ เพื่อให้คำปรึกษาในส่วนของการตั้งแต่มเริ่มต้นดำเนินโครงการ รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อโครงการ โดยมีกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน (กวต.) เป็นผู้ประสานงานข้อมูลการแก้ไขต่าง ๆ เมื่อผู้วิจัยได้ปรับปรุงผลงานตามความคิดเห็นของคณะกรรมการวิชาการ และคณะที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้ว กวต. พิจารณาความถูกต้องครบถ้วนของผลงาน จึงนำเสนอผลงานเข้าคณะกรรมการวิชาการเพื่อขอความเห็นชอบให้เผยแพร่รายงานฉบับสมบูรณ์ และเข้าสู่กระบวนการขออนุมัติออกเลขกำกับเอกสารวิชาการต่อไป ดังแผนภาพต่อไปนี้

ขั้นตอนการจัดทำเอกสารวิชาการและการเผยแพร่ผลงาน ส.ป.ก. กรณี การจัดทำข้อเสนอโครงการใหม่

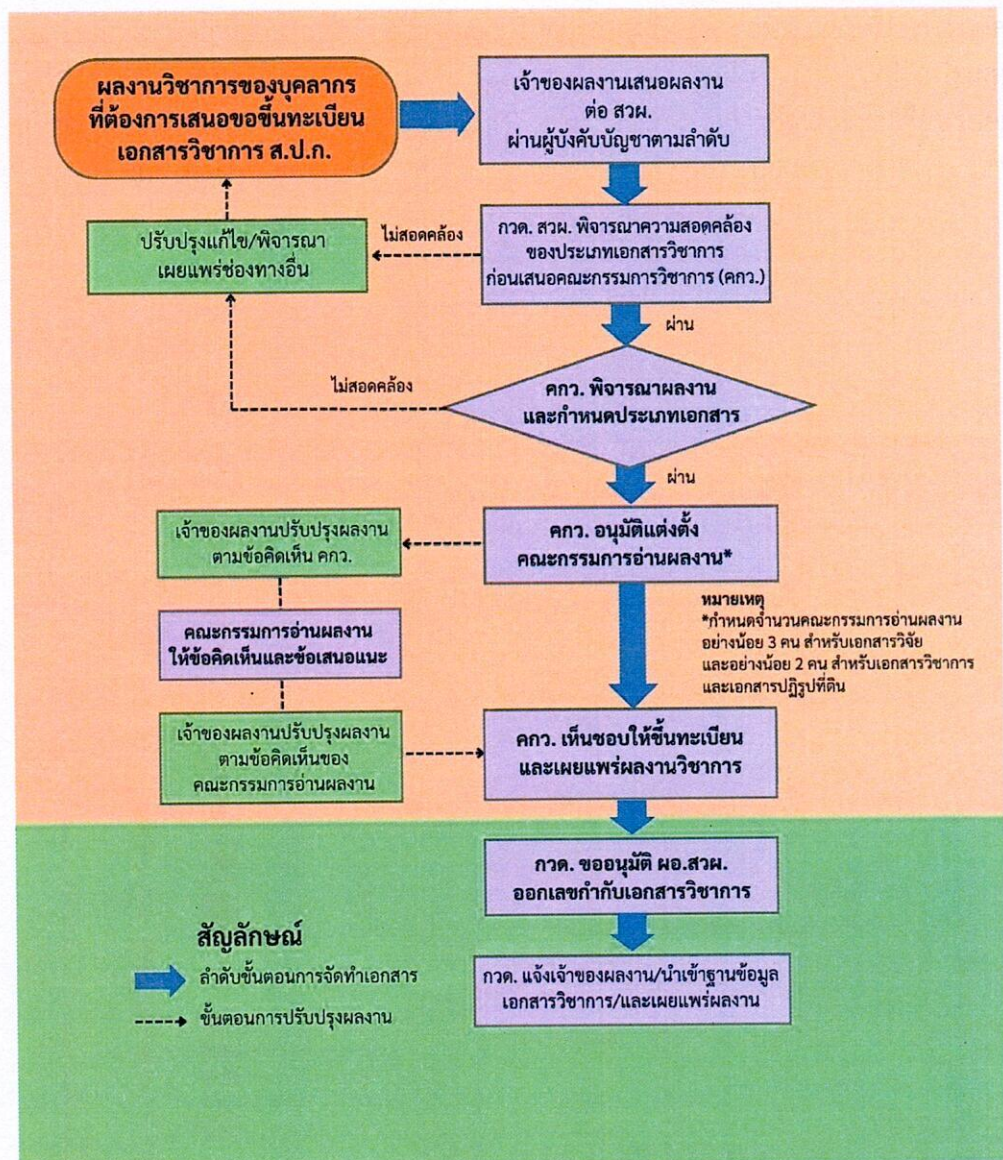
จัดทำโดย กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน สำนักวิชาการและแผนงาน (กวค. สวผ.)
ตามมติคณะกรรมการวิชาการ ในการประชุมครั้งที่ 1/2569 เมื่อวันที่

๒. กรณีการเสนอผลงานวิชาการเพื่อขอขึ้นทะเบียนเป็นเอกสารวิชาการ สำหรับผลงาน วิชาการที่ไม่ได้เข้ากระบวนการจัดทำข้อเสนอโครงการใหม่ มีขั้นตอนการดำเนินงานคล้ายกับกรณีการพัฒนา ข้อเสนอโครงการใหม่ แต่ขั้นตอนลดลงโดยให้แต่งตั้งคณะกรรมการอ่านผลงาน เพื่อพิจารณาเนื้อหาของผลงาน ให้รูปแบบที่ถูกต้องเหมาะสมกับประเภทของเอกสารวิชาการที่กำหนด เมื่อเจ้าของผลงานมีการปรับปรุงผลงาน ตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวิชาการและคณะกรรมการอ่านผลงานเรียบร้อยแล้ว กวด. จึงนำเสนอผลงานเข้าคณะกรรมการวิชาการเพื่อขอความเห็นชอบให้ขึ้นทะเบียนเผยแพร่ผลงานวิชาการ และเข้าสู่กระบวนการขออนุมัติออกเลขกำกับเอกสารวิชาการต่อไป ดังแผนภาพต่อไปนี้

ขั้นตอนการจัดทำเอกสารวิชาการและการเผยแพร่ผลงาน ส.ป.ก.

กรณี การขอขึ้นทะเบียนเอกสารวิชาการ สำหรับผลงานวิชาการที่ไม่ได้เข้ากระบวนการจัดทำข้อเสนอโครงการใหม่

จัดทำโดย กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน สำนักวิชาการและแผนงาน ตามมติคณะกรรมการวิชาการ ในการประชุมครั้งที่ 1/2569 เมื่อวันที่

ฝ่ายเลขานุการฯ จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเห็นชอบต่อการปรับปรุงกระบวนการ
และขั้นตอนการจัดทำเอกสารวิชาการของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) และให้ฝ่าย
เลขานุการฯ ดำเนินการแจ้งเวียนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้แก่บุคลากรของ ส.ป.ก. ได้รับทราบโดยทั่วกัน

มติที่ประชุม ที่ประชุมพิจารณา มีมติเห็นชอบการปรับปรุงกระบวนการและขั้นตอนการ
จัดทำเอกสารวิชาการ ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) และให้ฝ่ายเลขานุการฯ
ดำเนินการแจ้งเวียนให้บุคลากรของ ส.ป.ก. รับทราบโดยทั่วกัน

เลิกประชุมเวลา ๑๑.๓๐ น.

(นางสาววรรณพิมล อีสสระ)

นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

(นางสาวฐิตียา พาณิชเวชสันติ)

นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ

ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้ตรวจรายงานการประชุม